

application. It has been established that English lexical competence in professionally oriented written communication of IT specialists is an integrated quality that envisages usage of the complex of lexical knowledge and skills while creating the texts of professionally oriented written communication. The process of building English lexical competence in professionally oriented written communication of IT specialists is based on the principles of competence, communicative and cognitive, activity-based communicative, personality-oriented and integrated approaches. The structural components of the methods of building English lexical competence in professionally oriented written communication of IT specialists by the tools of information and communication technologies are content, subsystem of exercises, teaching methods and learning techniques, appropriate linguodidactic model.

Key words: *English lexical competence, professionally oriented written communication, prospective IT specialists, methods, linguodidactic model.*

УДК 378:1.07.316.6

ЗАСТОСУВАННЯ АРТ-ТЕРАПІЇ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ
STANISŁAW KUNIKOWSKI, Profesor, Rector of Cuiavian University in Włocławek, Poland.

E-mail: biurorektora@ksw.wloclawek.pl

О.А. БІДА, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки і психології,
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II, м. Берегово

E-mail: tetyanna@ukr.net

Анотація. *З'ясовано, що розглядають різні форми арт-терапії при роботі з дітьми, підлітками і дорослими. Найбільш актуальними є дві основні форми роботи – індивідуальної і групової арт-терапії. Арт-терапія розвиває творчість особистості. Тому під час арт-терапії зосереджується увага на внутрішньому світі, переживаннях, і почуттях. Тому вважаємо, що арт-терапія має все для потужного потенціалу формування особистості. Вченими арт-терапія розглядається як терапія засобами мистецтва, яка ґрунтується на переживаннях, конфліктах, що можуть бути виражені в образотворчому мистецтві та музиці. Арт-терапія допомагає звільнитися від конфліктів і переживань. Відбувається це за допомогою розвитку уваги до почуттів, посилення власної особистісної цінності і підвищення художньої компетенції. Розглянуто різні форми арт-терапії при роботі з дітьми, підлітками і дорослими. Схарактеризовано ознаки, що характеризуються арт-терапією. Виокремлено арт-терапевтичні технології, якими нині активно послуговуються психологи, педагоги і власне арт-терапевти.*

Ключові слова: *арт-терапія, процес професійної підготовки, фахівці, форми арт-терапії, арт-терапевтичні технології.*

Актуальність (Introduction). Вченими арт-терапія розглядається як терапія засобами мистецтва. вона ґрунтується на внутрішніх переживаннях, конфліктах людей, що можуть бути виражені в образотворчому мистецтві та музиці. За допомогою розвитку уваги до почуттів, посилення власної особистісної цінності і підвищення художньої компетенції арт-терапія допомагає звільнитися від конфліктів і переживань [1].

Аналіз останніх джерел та публікацій (Analysis of recent researches and publications). Спочатку арт-терапія виникла в контексті теоретичних ідей З. Фрейда і К. Юнга. Зокрема, на думку К. Юнга, мистецтво, особливо легенди, міфи і арт-терапія, значно полегшують процес індивідуалізації саморозвитку особистості на основі встановлення зрілого балансу між несвідомим і свідомим «Я». Надалі арт-терапія набувала більш широкої концептуальної бази, включаючи гуманістичні моделі розвитку особистості К. Роджерса і А. Маслоу. В наш час арт-терапія актуальна як для лікувальної галузі, так і для психолого-педагогічної.

Загальні напрями педагогічних аспектів арт-терапії представлені у роботах Б.Карвасарського, О. Копитіна, А. Грішиної, Л. Лебедевої та інших. Теоретико-методичні

аспекти арт-терапії проаналізовано вченими – О. Вознесенською, Головатюк І.Г, Л. Калініною, О. Сорокою та ін.

Мета (Purpose). Метою даної роботи є з'ясування особливостей застосування арт-терапії у процесі професійної підготовки фахівців.

Методи (Methods). Теоретичні (аналіз філософської, педагогічної, психологічної літератури).

Результати (Results). Основна мета арт-терапії полягає в гармонізації розвитку особистості через самовираження і самопізнання [2].

О. Вознесенська визначає арт-терапію через поняття «зцілення»: арт-терапія, на її думку – це спосіб зцілення за допомогою творчого самовираження, де «зцілення» – це досягнення клієнтом цілісності [3].

Розглядають різні форми арт-терапії при роботі з дітьми, підлітками і дорослими. Більш розповсюдженими є дві основні форми роботи – індивідуальної і групової арт-терапії.

Кожна з них, у свою чергу, має різновиди.

Індивідуальну арт-терапію можна використовувати для широкого кола клієнтів. Так, деякі клієнти у ряді випадків можуть досить успішно займатися з арт-терапевтом як індивідуально, так і в групі.

Особливу цінність арт-терапевтична робота має для дітей і дорослих, які мають певні труднощі у вербалізації своїх переживань, наприклад, через мовні порушення, малоконтактність, а також складність цих переживань та «невимовність» (в осіб з посттравматичним стресовим розладом). Необхідною умовою для початку індивідуальної роботи є встановлення психотерапевтичного контакту. При цьому детально обговорюються мета, характер і умови роботи. Складається психотерапевтичний контракт, що «захищає» клієнта і самого фахівця, причому не тільки юридично, але і психологічно, формуючи певну міру відповідальності обох сторін за прийняті ними зобов'язання. Підкреслюється, що ця робота не припускає спеціальних художніх здібностей чи навичок і не ставить своєю метою створення «високомистецьких творів», наголошується на вільному самовираженні клієнта за допомогою будь-яких матеріалів і засобів, що мають у його розпорядженні. Арт-терапевт враховує схильність клієнта до індивідуального, властивого для нього темпу діяльності. Поступово, в міру того, як формуються психотерапевтичні відносини, у клієнта виникає відчуття захищеності, внутрішнього комфорту, а атмосфера арт-терапевтичного кабінету сприймається їм як особлива, відмінна від тієї, що його як правило оточує. Клієнт починає працювати більш природньо з захопленням. У процесі роботи виникають найрізноманітніші асоціації, почуття і спогади. Можуть проявлятися сильні переживання, у тому числі негативного характеру, такі як почуття гніву, провини, втрати і т.п. Весь цей час арт-терапевт знаходиться поруч із клієнтом. Він намагається не заважати його роботі зауваженнями чи коментарями і прагне не перешкоджати прояву сильних, у тому числі й негативних емоцій. Арт-терапевт, час від часу ставлячи різні питання, прагне не пояснювати, але «прояснювати» все, що робить клієнт. Тим самим він звертає увагу на прихований зміст його власних дій. Встановлюється закономірний зв'язок між характером образотворчої діяльності клієнта, досвідом його дитинства, актуальними взаєминами з навколишніми і проблемами на даному етапі життя. Іноді арт-терапевтичний процес може проходити з деякими труднощами. Часом клієнт може виявлятися розгубленим, коли не знає, з чого почати роботу.

Індивідуальна арт-терапевтична робота може продовжуватися досить довго. У багатьох випадках - кілька місяців чи навіть років. Підставами для завершення індивідуальної роботи, поряд із зовнішніми факторами, є зміни в стані і характері діяльності клієнта, що відбивають позитивну динаміку арт-терапевтичного процесу.

Групові форми арт-терапевтичної роботи в даний час використовуються дуже широко, причому не тільки в охороні здоров'я, але й в освіті, соціальній сфері. Групова арт-терапія: дозволяє розвивати ціннісні соціальні навички; пов'язана з наданням взаємної підтримки членами групи і дозволяє вирішувати загальні проблеми; дає можливість спостерігати результати своїх дій і їхній вплив на навколишніх; дозволяє опановувати нові ролі, а також спостерігати, як рольова поведінка впливає на взаємини з навколишніми; підвищує самооцінку і призводить до зміцнення особистої ідентичності; розвиває навички прийняття рішень [4].

Арт-терапія характеризується такими ознаками:

- сприяє творчому самовираженню, розвитку уяви, естетичного досвіду, практичних навичок образотворчої діяльності, художніх здібностей;
- знімає втому, зменшує негативні емоційні стани й прояви;
- створює позитивний емоційний настрій у групі;
- дає змогу опрацювати думки й емоції, які людина звикла пригнічувати, надає можливість трансформувати їх у позитивні;
- дає можливість на символічному рівні експериментувати з найрізноманітнішими відчуттями, досліджувати й виражати їх у соціально прийнятній формі;
- створює умови для експериментування з кінестетичними й зоровими відчуттями, стимулює розвиток сенсомоторних умінь і в цілому правої півкулі головного мозку, що відповідає за інтуїцію й орієнтацію в просторі;
- полегшує процес комунікації з іншими людьми;
- сприяє створенню відносин взаємного прийняття та емпатії;
- дає змогу звернутися до тих реальних проблем, які складно обговорювати;
- розвиває відчуття внутрішнього контролю;
- підвищує адаптаційні можливості людини до повсякденного життя;
- ефективна при корекції різних відхилень і розладів особистості;
- спирається на здоровий потенціал особистості, внутрішні механізми саморегуляції і зцілення;
- дає змогу вибудовувати взаємини на основі любові й прихильності, і тим самим, компенсувати їх можливу відсутність у сім'ї [5].

Арт-терапія заснована на мобілізації творчого потенціалу людини, внутрішніх механізмів саморегуляції та зцілення, відповідає потребі людини в самоактуалізації, в розкритті нових можливостей і ствердження свого індивідуально-неповторного способу буття в світі [3].

Серед арт-терапевтичних технологій, якими нині активно послуговуються психологи, педагоги і власне арт-терапевти, слід виокремити:

1. Анімаційну терапію, що являє собою сучасну технологію соціальної реабілітації з метою зміни поведінки, міжособистісних і колективних відносин. У процесі анімаційної терапії відбувається, з одного боку, «розблокування» громадських зв'язків і встановлення теплих, довірливих відносин, з іншого – навчання та оволодіння навиками позитивного мислення, естетики і поетики.

2. Арт-синтезтерапія – комплексний метод групової психотерапії, що використовує синтез мистецтв. Ця технологія розглядається як самостійний напрям в лікувально-корекційній роботі, де володіння технічними прийомами різних видів мистецтва поєднується із знаннями психопатології і підпорядковане психотерапії мистецтв, психопатології.

3. Бібліотерапія – технологія, в основі якої лежить лікування і виховання за допомогою книг. Це лікування людини словом, книгою. Вона займається вивченням особливостей читацького сприйняття під час хвороби і розробкою способів психологічної корекції за допомогою спеціально підібраної літератури.

4. Казкотерапія – програвання і аналіз казок. Це терапія середовищем, особливо казковою атмосферою, в якій можуть проявитися потенційні можливості особистості, може матеріалізуватись мрія.

5. Кінотерапія – один з напрямків арт-терапії. Фільм – це метафора, де можна побачити відображення певної життєвої ситуації. Щоб допомогти пацієнтові, сюжет фільму має бути схожим із життєвою ситуацією, в яку потрапила людина, і запропонувати вихід з неї.

6. Драматерапія – терапія засобами театру і акторсько майстерності.

7. Ігротерапія – терапія через гру, ігрові ситуації.

8. Музикотерапія – використання музики як терапевтичного засобу.

9. Орігамі – створення фігур з паперу.

10. Пісочна терапія – лікування під час роботи пацієнта з піском.

11. Ізотерапія – використання прийомів графіки, живопису для лікування. Спільна участь у художній діяльності може сприяти створенню відносин емпатії і взаємного прийняття, розвинути почуття внутрішнього контролю. Так, робота над малюнками,

картинами або ліпленням передбачає упорядкування кольору і форм, концентрує увагу на відчуттях і почуттях. Заняття образотворчим мистецтвом створює багаті можливості для експериментування з кінестетичними і зоровими відчуттями, розвиває здатність до їх сприйняття, розвиває художні здібності та підвищує самооцінку. Сприятливим продуктом арт-терапії є почуття задоволення, яке виникає в результаті виявлення прихованих талантів та їх розвитку [2].

Висновки і перспективи (Discussion). Арт-терапія розвиває творчість особистості. Тому під час арт-терапії зосереджується увага на внутрішньому світі, переживаннях, і почуттях. Тому вважаємо, що арт-терапія має все для потужного потенціалу формування особистості. З'ясовано, що розглядають різні форми арт-терапії при роботі з дітьми, підлітками і дорослими. Найбільш актуальними є дві основні форми роботи – індивідуальної і групової арт-терапії.

Вченими арт-терапія розглядається як терапія засобами мистецтва, яка ґрунтується переживаннях, конфліктах, що можуть бути виражені в образотворчому мистецтві та музиці. Арт-терапія допомагає звільнитися від конфліктів і переживань. Відбувається це за допомогою розвитку уваги до почуттів, посилення власної особистісної цінності і підвищення художньої компетенції.

Список використаних джерел

1. Коджаспирова Г. М. Педагогический словарь: для студ. высш. и сред. пед. учеб. Заведений. М.: Академия, 2005. 176 с.
2. Головатюк І.Г. Теоретичні основи застосування арт-терапії у процесі професійної підготовки фахівців // «Молодий вчений». Педагогічні науки № 7 (47), липень, 2017 р. С. 276–279
3. Вознесенська О. Л. Арт-терапія як засіб психосоціального відновлення особистості // Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки : [Зб. наук. праць] / Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2015. К. : КНУ імені Тараса Шевченка. № 3 (29). С. 40–47.
4. Сорока О.В. Арт-терапія в соціальній сфері. Курс лекцій / Тернопіль, ТДПУ, 2008. 86 с.
5. Лебедева Л.Д. Практика арт-терапии: подходы, диагностика, система занятий / Людмила Дмитриевна Лебедева. СПб. : Речь, 2003. 256 с.

References

- 1.Kodzhaspyrova H. M. (2005) Pedagogicheskyy slovar [Pedagogical dictionary: for the student. higher and environments]: dlya stud. vyssh. y sred. ped. ucheb. zavedenyy. M.: Akademya. 176.
- 2.Holovatyuk I.H. (2017) Teoretychni osnovy zastosuvannya art-terapiyi u protsesi profesiynoyi pidhotovky fakhivtsiv [Theoretical bases of application of art therapy in the process of professional training of specialists]. «*Molodyy vchenyy*». Pedagogichni nauky № 7 (47), lypen, 276–279.
- 3.Voznesenska O. L. (2015) Art-terapiya yak zasib psykhosotsial'noho vidnovlennya osobystosti [Art-therapy as a means of psychosocial restoration of personality]. *Aktualni problemy sotsiologiyi, psykholohiyi, pedahohiky* : [Zb. nauk. prats] / Kyivskyy natsionalnyy universytet imeni Tarasa Shevchenka, K. : KNU imeni Tarasa Shevchenka. № 3 (29). 40–47.
- 4.Soroka O.V. (2008) Art-terapiya v sotsialniy sferi [Art therapy in social sphere] Kurs lektsiy / Ternopil, TDPU, 86.
- 5.Lebedeva L.D. (2003) Praktyka art-terapy: podkhody, dyahnostyka, systema zanyatyy [Practice of Art Therapy: Approaches, Diagnostics, Lecture]/ Lyudmyla Dmytryevna Lebedeva. SPb. : Rech, 256.

ПРИМЕНЕНИЕ АРТ-ТЕРАПИИ В ПРОЦЕССЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ

Stanisław Kunikowski, Бида Е.А.

Аннотация. Выяснено, что рассматривают различные формы арт-терапии при работе с детьми, подростками и взрослыми. Наиболее актуальными являются две основные формы работы - индивидуальной и групповой арт-терапии. Арт-терапия развивает творчество личности. Поэтому во время арт-терапии сосредотачивается внимание на внутреннем мире, переживаниях, и чувствах. Поэтому считаем, что арт-терапия имеет все для мощного потенциала формирования личности. Учеными арт-терапия рассматривается как терапия средствами искусства, основанная на переживаниях, конфликтах, которые могут быть выражены в изобразительном искусстве и музыке. Арт-терапия помогает освободиться от конфликтов и переживаний. Происходит это за счет развития внимания к чувствам, усиления собственной личностной ценности и повышения художественной компетенции. Рассмотрены различные формы арт-терапии при работе с детьми, подростками и взрослыми. Охарактеризованы признаки, характеризует арт-терапия. Выделены арт-терапевтические технологии, которыми сейчас активно пользуются психологи, педагоги и собственно арт-терапевты.

Ключевые слова: арт-терапия, процесс профессиональной подготовки, специалисты, формы арт-терапии, арт-терапевтические технологии.

APPLICATION OF ART-THERAPY IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL PREPARATION OF PROFESSIONALS

Stanisław Kunikowski, Bida O.A.

Abstract. It is found that they consider different forms of art therapy when working with children, adolescents and adults. The most relevant are the two main forms of work - individual and group art therapy. Art therapy develops the creativity of the individual. Therefore, during art therapy, attention is focused on the inner world, experiences, and feelings. Therefore, we believe that art therapy has everything for a powerful potential for the formation of personality. Scientists use art therapy as an art therapy based on experiences, conflicts that can be expressed in fine arts and music. Art therapy helps to get rid of conflicts and experiences. This occurs through the development of attention to feelings, strengthening their own personal values and raising artistic competence. Different forms of art-therapy are being considered when working with children, adolescents and adults. Characterized by features characterized by art therapy. The art-therapeutic technologies, which psychologists, educators and art-therapists are currently actively using, are singled out.

Key words: art therapy, process of professional training, specialists, forms of art therapy, art-therapeutic technologies.

УДК 378

КРИТЕРІЇ ТА РІВНІ СФОРМОВАНOSTІ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

КУШНІР Н.С., Кропивницький будівельний коледж

E-mail: natalochka140387@gmail.com

Анотація. У статті автором розроблено й обґрунтовано критерії та рівні сформованості професійної культури майбутніх фахівців економічних спеціальностей. У якості ключових компетентностей визначено узагальнені способи професійної діяльності фахівців економічного профілю. Критеріями сформованості складових професійної культури майбутніх фахівців економічних спеціальностей автором визначено як рівні якості вирішення професійних задач майбутніми економістами.

Ключові слова: ключові компетентності, знання, уміння, навички. критерії, показники, рівні сформованості.